UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Nicolai Cavssini Trecensis, E Societate Iesv, De Eloqventia Sacra Et Hvmana Libri XVI

Caussin, Nicolas

Coloniae Agrippinae, 1634

11. Nonus fons Inuentionis, sacræ literæ.

urn:nbn:de:hbz:466:1-70090

Visual Library

Si quis pudicitiam proſtituerit, aut expatrarit, huic interdicitor ius apud populum concionandi.

Apud Lacedæmonios.

Omnes Dij, Deæque colantur armati, & id miro artificio, ad mollitiem de ciuitate abigendam, militarem diſciplinam excolendam.

Votum omnium ſit, vt Dij honeſta ob bonas actiones largiantur, nihilque amplius.

Plato de repub. Maiorum imperium libenter omnes pati aſſueſcant.

In legibus Numæ.

Romani. Deos patrios colunto: externas ſuperſtitiones, aut fabulas ne admiſcento.

Ne quid inauſpicato publicè gerunto.

Nocturna ſacrificia, priuilegiaque amouentor.

Mœnia ſancta exiſtimantor.

Dis ex amputata vite ne libanto.

Pellex aram Iunonis ne tangito, ſi tãgit, Iunoni crinibus demiſſis agnum, fœminam cædito.

Patronus, ſi clienti fraudem faxit, ſacer eſto.

Hæc exempli cauſſa, in quibus partim religionem, partim prudentiam elucere videas, atque eò ſententijs, & apophthegmatis ſunt grauiora, quod non vnius priuati, ſed ciuitatum, & clariſſimarum gentium ſint monumenta. Congeſſi olim in ſingularem libellũ nõdum editum Aegyptiorum, Perſarum, Athenienſium, Lacedæmoniorum, Romanorũ denique præcipuas leges, & *alia*, ex quibus multa poſſunt ad eruditionem decerni. Verũ cauendum eſt, ne iſta, aut in cauſulis afferãtur, aut loco inepto commemorentur, aut dũ peregrina recenſemus, quæ ante pedes noſtros ſunt, prætermittamus.

Nonus fons Inuentionis, Sacræ literæ.

CAPVT XI.

Auguſt. l. 2. de doctrina Chriſt. VErum iſta omnia humanæ ſapientiæ inuenta, licet exquiſitiſſima, quota portio ſunt diuinæ ſapientiæ? Præclarè, vt cætera, hoc à D. Auguſtino dictum eſt.

Quantum autem minor eſt auri, argenti, veſtiſq; copia, quam de Ægypto ſecum ille populus abſtulit, in comparatione diuitiarũ, quas poſtea Hieroſolymæ conſecutus eſt, quæ maximè in Salomone rege oſtendũtur, tanta ſit cuncta ſcientia, quæ quidem eſt vtilis collecta de libris gentium, ſi diuinarum ſcripturarum ſcientiæ comparetur. Nam quicquid homo extra didicerit, ſi noxiũ eſt, ibi damnatur: ſi vtile eſt, ibi inuenitur. Et cùm ibi quiſque inuenerit omnia, quæ vtiliter alibi didicit, multò abundantius ibi inueniet ea, quæ nuſquam omninò alibi, ſed in illarum tantummodo ſcripturarum mirabili altitudine, & mirabili humilitate diſcuntur. Diuus verò Cyprianus lib. ſingulari de ſpectaculis ſcripturæ miracula ſic explicat, vbi Chriſtianum à ſpectaculo auertens, ad ſcripturas aduocat, omni theatro præſtabiliores. *Cypr. li. de ſpectaculis*

Scripturis ſacris incumbat Chriſtianus fidelis, ibi inueniet condigna fidei ſpectacula: videbit inſtituentem Deum mundum ſuum, & cum cęteris animalibus hominis illam admirabilem fabricam, melioremque facientem: ſpectabit mundum in delictis ſuis: iuſta naufragia, piorum pręmia, impiorumq; ſupplicia: maria populo ſiccata; & de petra ruſſus populo maria porrecta: ſpectabit de cœlo deſcendentes meſſes, non ex areis, inſpiciet flumina, tranſitus ſiccos refrænatis aquarum agminibus exhibentia. Videbit in quibuſdam fidem cum igne luctantem, religione ſuperatas feras, & in manſuetudinem conuerſas, intuebitur, & animas ab ipſa morte reuocatas, & ead ſummũ concludit ſcripturam eſſe theatrum miraculis refertiſſimum, & exclamat, quam hoc decorum ſpectaculũ fratres, quam iucundum, quàm neceſſariũ. Nunquam finis eſſet dicendi, ſi de ſcripturæ excellentia, & auctoritate dicere vellem.

Annotabo tantum duos inſignium Ethnicorum locos qui cum in ſacras literas incidiſſent, & biblia noſtra euoluiſſent, non potuerunt eorum maieſtatem diffiteri. Primus eſt Æmilij Apamenſis Philoſophi Platonici, is cum Plotino præceptore, & Geminiano Romæ clari nominis fuit, quem Proclus in commentarijs ad Timæum Platonis, ſæpe γενναῖον Amelium nominat. Is cùm legiſſet apud Diuum Ioannem (IN PRINCIPIO ERAT VERBVM) miratus eſt, quod barbarus, vt ait ipſe, homo ita fuerit philoſophatus. Καὶ νὴ Δί' οὗτος ὁ βάρβαρος ἀξιοῖ ἐν τῇ τῆς ἀρχῆς τάξει τε καὶ ἀξίᾳ καθεστηκότα πρὸς θεὸν εἶναι, καὶ θεὸν εἶναι, δι' οὗ πάνθ' ἁπλῶς γεγενῆσθαι. quod Cyrillus cõfirmat aduerſus Iulianum. *Amelius.* *Cyril. aduerſ. Iul. l. 8*

Alter

Dion. Long. περὶ ὕψους

Alter eſt **Dionyſij Longini** in libello περὶ ὕψους, priori libro memoratus, vbi maieſtatem notionum mentis, & ſenſuum commendãs, citat ex Homero Neptunũ augurantẽ, quẽ locum à poeta grauiſſimè pertextum oſtendit, nam

Τρέμε δ᾽ οὔρεα μακρὰ, καὶ ὕλη
Ποσσὶν ὑπ᾽ ἀθανάτοισι Ποσειδάωνος ἰόντος.

Mox Moyſen cum Homero comparans, ait illum Iudæorum legiſlatorem non fuiſſe virum de triuio, qui tam ſublimem de Deo notionem habuit, vt de eo ſcriberet: Dixit Deus, fiat lux, & facta eſt lux, fiat terra, & facta eſt.

Ταύτῃ καὶ ὁ τῶν Ἰουδαίων θεσμοθέτης, οὐχ ὁ τυχὼν ἀνήρ, ἐπειδὴ τὴν τοῦ θείου δύναμιν κατὰ τὴν ἀξίαν ἐγνώρισε κἀξέφηνεν, εὐθὺς ἐν τῇ εἰσβολῇ γράψας τῶν νόμων· εἶπεν ὁ θεός, φησί, τί; γενέσθω φῶς, καὶ ἐγένετο· γενέσθω γῆ, καὶ ἐγένετο.

Hæc obſeruatione digna ſunt in paganis hominibus, quorum ore etiam literis ſacris dignitas tribuitur.

Quod ad eius vſum attinet, Theologorũ eſt proprius: Hæc eorum hereditas, hic campus, hoc ſtadium. Ex quo mirum eſt nõnullos tam venerandæ ſapientiæ dignitate, copia, & vtilitate omiſſa, ad ſteriles Adonidis hortulos, fragilia humanæ ſapientiæ choragia, tã lubẽter deflectere. Cõtra inuerſo ordine iuriſperitos neglectis ijs, quæ ad ſe attinẽt, ſacra biblia ſæpius, quam leges in ore habere. Pulchrũ eſt, & modeſtũ, ſe intra ſuorum caſtrorũ ambitũ quẽque continere, & ſi quædam propter mutuum artium vinculum ex ijs depromenda ſunt, tamen in hac parte nunquam nimios eſſe nos oportebit, ne quis Apelles exiliens è latebra illud inclamet, Ne ſutor vltra crepidam.

Decimus fons inuentionis, ratio, & ſolertia in locis.

CAPVT XII.

Et hæc quidem ad variam eruditionem pertinent, quæ eloquentiæ facunda quædã nutrix eſſe cõprobatur. Nunc de ingenij fõte videamus, ſine quo quantacunq; fuerit eruditio, gladius erit in vagina reconditus, cuius acies hebeſcet.

Cum tota ratio dicendi tribuatur in ſubiecta, & enunciata, quorum illa ſunt, de quibus ſermo eſt, Hæc, quæ de re affirmantur, aut negantur; ad perfectam ſubiecti, & prædicati diſtinctionem, vtile eſt admodũ tenere Ariſtotelis categorias, ex quarũ, & cæterorum, quæ ad diſſerendi rationẽ attinẽt, ignoratione, nonnunquam multa Rhetores peccare ſolent.

Subiecta, ſiue res, quæ in quæſtionem cadũt, ſunt aut ſuperiora, & ſimplicia, vt Deus, Angeli, cælum, elemẽta; aut mixta animata, vt homo, animalia; aut inanima naturalia, vt plantæ; aut moralia, vt virtutes, & vitia; aut artificialia, vt domus, naues, horologia, &c.

De quibus omninò decem formari poſſunt quæſtiones, an ſint, fuerint, eſſe poſſint? explicatur per affirmationem, dubitationem, negationem.

Quid ſint, explicatur per definitionem rei, ſiue illa ſit eſſentialis, ſiue ex adiunctis (quod eſt apud oratores frequens) conflata.

De quo ſint, explicatur per demonſtrationem cauſſarum, materialis, & efficientis.

Quare ſint, explicatur per demonſtrationem cauſſæ finalis, formalis, & efficientis.

Quantæ ſint, explicatur per affectionem magni, vel multi, & comparationem ad res alias, vnde & illæ quæſtiones comparatiuæ appellari ſolent.

Quales ſint, explicatur per differẽtias, proprietates, & adiuncta.

Quando ſint, explicatur per declarationem rei, quomodo, & à quo, & quid ſit in tempore.

Vbi, explicatur per expoſitionem rei, quomodo, & à quo, & quid ſit res in loco.

Quomodo ſint, explicatur per inſinuationem modi.

Cum quo ſint, explicatur per enumerationem inſtrumentorum, mediorum, ſignorum.

Ex his apparet, non ſecus ac vnum pulmenti genus, à perito coquo fit varium; ita rem ab oratore in varias diſtributam quæſtiones, mirificè fœcundari, atque illuſtrari. Oſtendo exemplis: ſi quis orationem quærat de Luſcinia auicula, putes fortaſſe anguſtum dicendi campum, diuide, & vberem, laxumque reperies. An ſit? Sintne Luſciniæ, quæ

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN